

povodom napisa
»IZLET U NEBO«

redakciji lista „komunist“

Dragi drugovi,

U listu „Komunist“, od 6. juna 1963. godine, na 9. strani objavljen je osvrt M. Komatina o (Trem) Strazišovskom susretu mladih intelektualaca Jugoslavije, pod naslovom „Izlet u nebo“.

Ne ulazeći u detaljnu ocenu pojedinih istupanja učesnika ovog Susreta, želimo da se zadržimo na opštoj oceni ovog jedinstvenog, već tradicionalnog, skupa mlade jugoslovenske inteligencije. Autor napisa „Izlet u nebo“ tvrdi u zaključku svoga osvrtu da su mladi intelektualci podvajali kulturne fenomene i svodili ih na umetnost, izražavajući shvatanje da se procesi razotudjenja odvijaju uglavnom kroz kulturnu sferu, dok je u prethodnom delu teksta istakao da je diskusija o kulturnoj politici bila više usredsređena na problem odnosa slobode i stvaralaštva, „a ne na ciljeve, metode i mogućnosti koje društvo sebi stavlja u zadatku i ima kada je u pitanju kulturni život i podsticanje kulturnog stvaralaštva“.

Pisac članka takođe iznosi tvrdnju da je čitav Susret predstavljao samo jedan prijetan, lepršavi i esejistički „Izlet u nebo“, čime pokušava da da generalnu ocenu (na dve kucane stranice novinskog teksta) plodnih razgovora preko stotinu mladih intelektualaca, iz jedanaest redakcija listova, časopisa i revija, i niza omladinskih institucija i foruma iz cele zemlje.

On, dalje jednostrano tvrdi da su izvan okvira i interesovanja učesnika Susreta podaci o razvijenosti kulturnih potreba i mogućnosti zadovoljenja takvih potreba, iako Susret nije zaista imao ambiciju da se bavi kvantifi-

ficiranjem našeg kulturnog života, niti da pruži sveobuhvatnu analizu kulturnog stvaralaštva, „analizu onoga što izlazi ispod pera, kičice i... gudala kreatora“. Time se Susretu podmeću i pripisuju one ambicije koje on zaista nije imao.

Pisac članka tvrdi, dalje, da programski ciljevi kulturne politike za koje su se zalagali učesnici Susreta „nisu zaodenu ti realnošću iz koje treba da izrastaju i koju treba da učine lepšom“, zaboravljajući pri tom da su i sami učesnici Susreta deo nekakve realnosti iz koje izrastaju, u kojoj su neosporno aktivan činilac i da se principi kulturne politike za koje se oni zalazu mogu jedino vezivati za tu realnost iz koje i sami, treba da izrastaju. On optužuje mlade intelektualce i zgražava se nad činjenicom što je u njihovim izlaganjima „sve krojeno po meri budućeg čoveka“, sve traženo u ime „totalnog čoveka“, što su „uzroci slabosti nalaženi u 'alijenaciji' a program rada su postavljani radi 'dezalijenacije'“.

Vašem saradniku kao da smeta što su „humanizacija kulture i kultivizacija politike, ne samo kulturne nego i opšte-društvene, bili osnovni zahtevi na kojima se temeljilo shvatanje ovih problema većine učesnika“.

„Kao aktivni učesnici Susreta smatramo da ne odgovara istini generalno tvrđenje da su mladi intelektualci podvajali kulturne fenomene tako što su ih svodili na umetnost i da su izražavali shvatanje da se procesi razotudjenja razvijaju isključivo kroz kulturnu sferu. Čudno je da do uha autora ovoga napisa, ma koliko ono površno osluškivalo ono što se izlagalo na Susretu — po-

sežno prva dva dana, nije doprla mišljenje najvećeg broja učesnika o neopodnosti prožimanja politike i kulture i njihovog uzajamnog pretpostavljanja, spajanja, njihove srodnosti i podjednake društvene vrednosti. Upravo je veoma pozitivno obeležje ovog Strazišovskog susreta što je, na način konstruktivne polemike, u velikoj meri dovedena u pitanje upravo ona teza koju je autor osvrta pripisao Susretu kao dominantnu.“

Nije tačna tvrdnja autora da je diskusija na Susretu bila usredsređena na problem odnosa slobode i stvaralaštva a manje na metode, ciljeve i mogućnosti koje društvo stavlja sebi u zadatku kada je reč o kulturnom životu. Naprotiv, već su se prvi diskutanti, a da ne govorimo o pisanim materijalima koji su objavljeni u našim časopisima, ili pak dostavljeni prethodno učesnicima razgovora, izjasnili u korist mišljenja da je problem odnosa slobode i stvaralaštva kod nas principijelno sasvim rešen, a da je stvar faktičkih odnosa u kulturi i društvu da se principe ostvari. U tom smislu više diskutantata je govorilo o potrebi moralne odgovornosti kulturnih radnika, kao bitne i nerazdvojive komponente stvaralaštva danas. Zato je razgovor uglavnom vođen o metodama, ciljevima i mogućnostima koje društvo stavlja pred kulturnu politiku, iako autor članka „Izlet u nebo“ to nije uspeo da zapazi.

Nije razumljivo zašto autoru smeta razmatranje aktualnih problema naše kulture i kulturne politike sa stanovišta čovekovog razotudjenja, kao i njihovo vrednovanje i izgrađivanje na osnovnim postulatom socijalističkog humani-

zma. Uostalom, da su piscu osvrta jasni razlozi ovakvog odnosa većine mladih intelektualaca prema kulturi, on ovaj njihov Susret i ne bi ocenio kako je to učinio.

Ne želimo da branimo, tako nekritički i tako jednostrano, sve slavovce koji su na Susretu došli do izražaja, kako je to učinio Komatina. Prvo, zato što se radi o jednoj trodnevnoj polemici i debati koja, po svojoj suštini, pretpostavlja različitost mišljenja i pristupa problemu o kome se diskutovalo i, drugo, zbog toga što se radilo o skupu mladih intelektualaca, među kojima je ne mali broj onih koji u svom tragalaštvu i svom intelektualnom razvitku sigurno još nisu došli do sasvim pouzdanih kriterijuma. Na kraju, i sama praksa našeg društvenog razvika, u sveukupnoj svojoj složenosti, dovodi do brojnih nedoumica u čijem razrešavanju sigurno mora da bude i nepreciznih, neosnovanih odgovora. U ovoj oblasti zaista ne vladaju nikakvi automatski regulativni odnosi i procesi. Nisu, konačno, svi tako odbareni, da im je sve na prvi pogled u potpunosti objašnjivo i jasno u našoj društvenoj stvarnosti. I dobro je što nisu, sudeći po sigurnim i kategoričkim ocena njihovog samopouzdanog kritičara.

U svakom slučaju, niko razuman i objektivniji ne može reći istinu da se radilo o jednoj veoma korektnoj polemici, ostvarenoj u najboljoj nameri da se argumentima nauke i iskrenom analizom sopstvenih iskustava i zapažanja odgovori bar na deo onih pitanja koje je razgovor izbacio kao dileme.

Sasvim razumljivo, Strazišovski susret nije imao ni ambicija da kompleksno i precizno izmeri sve što je aktuelno u našoj bogatoj i živoj tekućoj kulturnoj politici i našoj kulturnoj situaciji i zato ga niko, pa ni pretenciozni autor napisa „Izlet u nebo“ ni u kom slučaju ne može osuditi. Ne treba zaboraviti, uostalom, da su upravo sami učesnici Susreta shvatili ovaj skup kao podstajak njihovim traženjima, koja će, kroz konstruktivnu borbu mišljenja, tokom vremena sigurno dati nekakav doprinos odgovorima na pitanje koja postavlja naša svakodnevna društvena i kulturna praksa.

Veoma je dobro što se redakcija tako uglednog lista kakav predstavlja „Komunist“ potrudila da obavesti javnost o ovogodišnjem Strazišovskom susretu mladih intelektualaca Jugoslavije, za razliku od mnogih drugih uglednih sredstava javne informacije, koji su ga iz potpuno nerazumljivih razloga pokušali da učine anonimnim. Međutim, ovako kako je pisac osvrta „Izlet u nebo“ realizovao tu dobru nameru svoje redakcije, mi je kao učesnici Susreta zaista ne možemo prihvatiti, ne u ime toga što mislimo da je Susret predstavljao apsolutan uspeh, nego u ime najelementarnije odgovornosti prema istinitom obaveštavanju javnosti.

S drugarskim pozdravom,
Beograd, 7. V 1963.

Jagoš Đuretić, s. r.
Trivo Indić, s. r.
Slobodan Novaković, s. r.
Dimitrije Tasić, s. r.
Dr Zaga Pešić-Golubović, s. r.
Voja Mirić, s. r.
(Polja, br. 68, 5. jul 1963.)

mladi i kultura

Za tri dana koliko je trajao III strazišovski susret u Novom Sadu (1. 2. i 3. juna) govorilo je oko šezdesetak mladih učesnika i gostiju. Iz svega onog što se za tih strazišovskih dana u Novom Sadu događalo mogu se pomati različiti utisci o Susretu, jer različiti stavovi mišljenja, pogledi, shvatanja i istupi pružaju za to dovoljno povoda i argumenata. Od brojnih izlaganja koja su se čula na Susretu bar nekoliko bi se moglo uzeti kao neodrživo po osnovnim stavovima i tendencijama, a mnogim mišljenjima bi se mogli staviti vrlo argumentovani prigovori. Međutim, svaki jednostran pristup ovogodišnjim strazišovskim razgovorima može da prikrije i zapostavi sve ono drugo što se na Susretu manifestovalo i ispoljilo, da stvori pogrešnu sliku o njegovoj svrsi i njegovim postignućima i promašajima.

Nesumnjiv je uspeh Strazišovskog susreta što je u diskusiju o aktualnim problemima jugoslovenske kulture uspeo da aktivira najveći broj redakcija značajnih listova i časopisa u kojima pretežno saraduju mladi ljudi (Perspektive, Problemi, Razlog, Naše teme, Odejk, Mlad borec, Vidici, Gledišta, Mladost, Ifnušag, Polja i Tribina mladih, Novi Sad) i da ih organizaciono uključi u pripreme samog Susreta, što je višemesečnim pripremama obebeđalo živu radnu i diskusivnu atmosferu i time odredio sadržinu i nivo razgovora. Za razliku od prethodna dva susreta koji su prošli uglavnom u mršavim i besadržajnim razgovorima i više bili izlet pšenika i intelektualaca, nego radni dogovor, III strazišovski susret

pretekao je u intenzivnoj i ponešenoj diskusivnoj atmosferi, gde je uvek bilo više govornika nego vremena za razgovore i gde svi učesnici, koji su to želeli, nisu mogli da dođu do reči. Kao organizovano kulturno politička akcija mladih kulturnih radnika iz cele zemlje, Susret sigurno predstavlja značajan prilog diskusiji o aktualnim problemima naše kulture, a kao i ranija dva, snažan instrument jugoslovenske kulturne integracije. Čak da Susret i nije uspeo kao radni skup, imalo je smisla održati ga zbog mogućnosti za brojne kontakte i upoznavanja između mladih intelektualaca iz cele zemlje, zbog praktičnog doprinosa integracionim procesima u našoj kulturi.

Sami razgovori predstavljali su mozaik shvatanja, stavova, preokupacija i pogleda. Započeti oko problema odnosa kulturne politike i kulture i nastavljani trećeg dana raspravljanim o problemima na kritike, oni su, čini se, vrlo jasno i pregledno otkrili neke razlike u mišljenjima grupa oko časopisa i pojedinaca. Ako nisu doveli do jedinstva shvatanja, ti razgovori su pokazali šta o pokrenutim problemima misle saradnici Perspektiva, Naših tema ili Gledišta, šta misle pojedinci oko Razloga, Mladost, Polja. Odejk, ka; učinili su da učesnici bliže osete polazne pozicije svojih sagovornika, da otkriju način njihovog prilazanja problemima. Strazišovski susret je zato značajan za intelektualno sporazumevanje mladih, za brisanje razlika koje često nisu razlike u shvatanjima, nego u načinu izražavanja i prilazanja problemima. Stiče se utisak da je između protivstavljanih

strana i pojedinaca već u toku samog razgovora došlo do izvesnog zblizavanja, da su učesnici Susreta otišli iz Novog Sada sa mnogo više zajedničkog u shvatanjima nego što su došli.

Gotovo stalna konfrontacija mišljenja u beskompromisnoj atmosferi nije ipak ostavljala probleme neresenim. Dve su bile teze oko kojih su se borili mnogi učesnici, jedna (prevaziđena): da kulturnu politiku treba dvojititi od kulture, da politika treba samo da obebeđi sredstva za razvoj kulture, a ne i da se meša u njen unutrašnji život; i druga (većine): da se kultura i kulturna politika ne mogu odvajati, da se one prožimaju. Iskrtilisalo se na kraju shvatanje, da odnos kulture politike i kulture ne treba ni tražiti van konteksta istorijske realnosti i van konkretne prakse, da je kulturna politika kod nas, kroz proces demokratizacije kulture, postala — instrument same kulture. U toku razgovora bilo je, naravno, izrečeno dosta neodrživih mišljenja i teza naučno vrlo problematične prirode, ali gotovo nijedno takvo mišljenje nije ostalo bez odgovora, bez reakcije. Razgovore oluda ne treba ceniti samo po tome koliko je u njima izrečeno neodrživih mišljenja i šta se sve moglo čuti u toku Susreta, nego i po tome kako se na takva mišljenja reagovalo i koja su od njih tokom diskusije prevladavala. A prevladala su ona mišljenja kroz koja su mladi kulturni radnici ispoljili svoju punu socijalističku zrelost.

Uspeh je Susreta što se na njemu nisu upotrebljavale etikete i nisu potrzani apriorni stavovi. U odnosu na dosadašnje glične razgovore učinjen je korak ka stvaranju zdravije atmosfere u kojoj „modernizam“ i „realizam“ ni jednom nisu bili spomenuti, u kojoj nisu dominirali ni „dogmatični“ ni „antidogmatički dogmatični“. Sama činjenica da se niko nije usudio da etiketira i da potrže poznate jalove argumente, govori o jednom novom stanju duha u našoj intelektualnoj atmosferi, o velikom naporu u odnosu na ranije godine.

Međutim, Strazišovski susret je otkrio i to da naši mladi kulturni radnici nemaju zajedničke polazne stavove čak ni za razgovore o jednom tako principijelnom pitanju kakvo je, bez sumnje ono o odnosu kulturne politike i kulture, da jednim istim problemima prilaze na veoma različite načine i različito ih tumače, da još uvek nisu spremni, bar u ovako šarolikom sastavu, da konkretnije uđu u probleme naše kulturne politike, naše savremene umetnosti i društvenih nauka.

Trodnevni novosadski razgovori biće možda mnogo više korisni ne po onome što su rasvetlili, nego više po problemima koje su pokrenuli i ostavili otvorenim, što su pokazali gde su i kakvih sve neslaganja ima, što su pokazali u kakvoj se atmosferi kreću mladi kulturni radnici, čime jesu a čime nisu preokupirani, što su započeli i intenzivirali procese koji će dobiti zamah u međusobnim kontaktima redakcija i pojedinaca. Kritički odnos prema Susretu, koji je ne samo potreban i neophodan, da bi bio kritičan a ne kritizerski, mora i tu stranu da uzme u obzir da ne bi

nekoliko mišljenja, stavova, pa i ekscesa pomračili čitav jedan počinjavajući u kome je veoma ozbiljno učestvovalo oko stotinu mladih ljudi iz cele zemlje.

Petar MILOSAVLJEVIĆ
(Politika, 16. jun 1963. god. Beograd)

„POLJA“ uređuju: Jasna MELVINGER, Miroslav EGERIC, Zeltimir PETROVIC, Ivan BANJAI, Petar MILOSAVLJEVIĆ i Mileta RADOVANOVIC (glavni i odgovorni urednik). Tehnička oprema: Laslo KAPITANJ

List izdaje NIP „Progres“, Novi Sad.

Rukopise treba slati na adresu: Redakcija „Polja“, Novi Sad, Vase Stajčića 1, tel. 23-22.

Neobjavljeni rukopisi se ne vraćaju. Pretplata na 10 brojeva 500 din. Pojedini broj 50 din. Pretplata se upućuje na adresu: NIP „Progres“, Novi Sad, tekući račun broj 151-111-514, sa naznakom za „Polja“.

Štampa „Forum“, Novi Sad.
Meter: Mita Dejanov

